

Quaderns de Pau i Solidaritat

Comparteix-lo

Resum executiu
**Estratègia d'Educació
per al Desenvolupament
(Illes Balears)
2011-2015**

Crédits

Periodicitat:

Quadrimestral / Abril 2011

Autor:

Direcció General de Cooperació

Fotografia portada:

David Martínez

Fotografies quadern:

Direcció General de Cooperació
i Núria Abad

Edita:

Direcció General de Cooperació
Conselleria d'Afers Socials,
Promoció i Immigració

<http://dgcooper.caib.es>

Disseny i maquetació:

Amara Ingeniería de Marketing

index

4

Presentació i justificació

10

1. Metodologia en el procés d'elaboració de l'estratègia d'EpD

12

2. Marc institucional i normatiu

16

3. Marc conceptual

3.1 Definició i característiques de l'Educació per al Desenvolupament / 16

3.2 Els valors que inspiren d'Estratègia d'Educació per al Desenvolupament / 22

3.3 Dimensions de l'Educació per al Desenvolupament / 24

3.4 Àmbits d'actuació en l'Educació per al Desenvolupament / 26

3.5 Tipologia de les accions / 28

30

4. Mapa d'actors

34

5. Objectius, línies estratègiques i pautes d'acció

5.1 Objectius / 34

5.2 Línies estratègiques i pautes d'acció / 36

40

6. Planificació, seguiment i avaluació

42

7. Indicadors de seguiment i avaluació

Presentació i justificació

Comparteix-lo

“Ella està a l'horitzó. M'apropo dues passes, ella s'allunya dues passes. Camino deu passes i l'horitzó queda deu passes més enllà. Per molt que jo camini, mai no arribaré a atrapar-la. Per a què serveix la utopia? Per a això serveix: per a caminar”

Eduardo Galeano

L'estratègia d'Educació per al Desenvolupament de les Illes Balears neix en un context difícil i de crisi global. En el seu origen etimològic, però, la paraula “crisi” (del grec κρισις) significa “canvi o mutació amb conseqüències importants d'una situació”. És en aquest sentit que cal entendre-la i, malgrat les conseqüències negatives que comporta a curt termini, cal enfocar-la com una oportunitat per consensuar i posar en pràctica un nou sistema de relacions entre les persones, els col·lectius i amb el medi ambient més justes, democràtiques i sostenibles. **Aquest nou paradigma de relacions ha de considerar el impacte en l'àmbit global de les accions que s'emprenen en l'àmbit local**, de forma que totes les persones es puguin sentir implicades i corresponsables del seu futur.

La crisi té múltiples facetes: econòmica, social, ecològica, política i de valors. Aquesta multidimensionalitat posa de manifest el caràcter estructural de les seves causes, no atribuïbles a la conjuntura concreta, i requerirà per tant solucions també estructurals i respostes que consolidin un model de desenvolupament sostenible i equitatiu per les properes dècades, des de la consciència de la nostra ciutadania global i interdependència amb la resta del món.

A la pràctica, això implica no perdre de vista, malgrat les limitacions presupostàries, **l'objectiu de mantenir el 0,7% del PIB per a l'AOD (Ajuda oficial al Desenvolupament)**, fer una especial incidència en l'eficiència i l'eficàcia d'aquesta ajuda, i implicar cada vegada més actors, públics i privats, que permetin fer arribar a una base social més àmplia els principis de la solidaritat i la seva implementació.

Per dur a bon port tots els reptes que planteja l'actual situació resulta imprescindible la tasca que des de les ONGs, els moviments socials i els actors públics s'està duent a terme per reforçar la consciència de la ciutadania, fent-la partícip d'una educació en valors transformadora de la societat que promogui la mobilització social i la incidència política. L'objectiu final seria la substitució del concepte d'ajuda oficial al desenvolupament pel de “polítiques integrals contra la pobresa”, que incloguin transformacions estructurals en àmbits com el comerç internacional, les polítiques migratòries, el comerç d'armes, les patents, la corrupció, etc.

I aquí és on, precisament, **la importància de l'Educació per al Desenvolupament (EpD) en les seves quatre dimensions entra en joc.** Fa uns quaranta anys Leslie Kirley, d'Oxfam Regne Unit, va preguntar al aleshores president de Tanzània Julius Nyerere sobre la millor manera en que la seva organització podia ajudar aquell país.

“Prengui tots i cada un dels penics que té previst destinar a Tanzània i gastí'ls al Regne Unit per explicar als seus conciutadans les característiques de la pobresa i les seves causes”

Julius Nyerere

La resposta de Nyerere encara avui té vigència. Li aconsellà: “Prengui tots i cada un dels penics que té previst destinar a Tanzània i gastí'ls al Regne Unit per explicar als seus conciutadans les característiques de la pobresa i les seves causes”. **Actualment es reconeix àmpliament el que Nyerere ja indicava fa quatre dècades: les accions de cooperació, sense incidir en la transformació de les relacions estructurals desiguals entre el Nord i el Sud**, de les que els nostres hàbits de consum i reproducció d'estereotips dels països del Sud en són una manifestació, no fan més que alleujar uns símptomes sense resoldre l'arrel del problema. Així doncs, en aquests 35 anys de singladura, l'EpD ha guanyat pes en les accions, polítiques i estratègies dels diferents actors internacionals de la cooperació.

Classe en una haima al Marroc. Foto | DGC

L'EpD lluita contra la exclusió social i per l'eradicació de la pobresa. Foto | Núria Abad

La crisi és una oportunitat per posar en pràctica relacions més justes, democràtiques i sostenibles

En el conjunt de la cooperació oficial al desenvolupament, l'EpD és un instrument que té com a objectiu primordial la creació, tant als països del Nord com als del Sud, d'una consciència social compromesa amb l'eradicació de la pobresa i la lluita contra l'exclusió social, amb la defensa del desenvolupament humà i sostenible i amb la promoció de la ciutadania global.

La seva importància va ser reconeguda per primera vegada per part de la UNESCO l'any 1974 i ha estat desenvolupada en els àmbits normatiu i institucional en el marc de diferents agències i organismes de les Nacions Unides, com la pròpia UNESCO i el PNUD. Altres organismes internacionals, nacionals i autonòmics que han intervingut en el marc normatiu de referència de l'EpD a les Illes Balears han estat: el Comitè d'Ajuda al Desenvolupament (CAD) de l'OCDE (Organisation for

També cal destacar que a la II Trobada de Comunitats Autònomes i Cooperació al Desenvolupament, celebrada a Mérida al maig de 2009, es va acordar per unanimitat la necessitat que les comunitats autònomes es dotessin d'una política coherent amb la seva corresponent planificació estratègica en aquest àmbit per tal de donar sentit a la diversitat i riquesa de les accions que es duen a terme. De fet, tant l'AECID (2007) com les comunitats autònomes d'Extremadura i Navarra (2009) s'han dotat ja d'aquests documents estratègics d'EpD, i hi ha altres comunitats autònomes que es troben en el procés de definir-les. Pel que fa als òrgans consultius en matèria de cooperació a les Illes Balears, la creació del grup de treball d'educació a finals de l'any 2008 en el marc del Consell de Cooperació va donar un fort impuls a la pertinència d'una estratègia en EpD, reforçada per la recent creació al març de 2010 de la Comissió de Coordinació dels Ens Territorials i de la Comissió Interdepartamental de Cooperació per al Desenvolupament.

El grau de maduresa de les polítiques de cooperació al desenvolupament a les Balears fa necessària una estratègia per planificar les accions

Economic Co-operation and Development), la Unió Europea, el Congrés dels Diputats, el Ministeri d'Afers Exteriors -a través de la SECI- i els seus organismes dependents (DGPOLDE i AECID), el Parlament de les Illes Balears i el Govern de la comunitat autònoma -a través de la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració i dels seus òrgans administratius que planifiquen, executen i avaluen les polítiques de cooperació (DGC i ACIB).

Aquest document és expressió del grau de maduresa que les polítiques de cooperació han assolit a la nostra comunitat autònoma i, al mateix temps, de la importància creixent que està adquirint l'EpD en un món amb una ciutadania cada cop més globalitzada. Per tot això, la Direcció General de Cooperació de les Illes Balears creu arribat el moment de preparar una estratègia específica per a aquest instrument de la cooperació. Cal marcar com a objectius el plantejament d'unes línies estratègiques d'actuació que la cooperació balear ha de posar en marxa en matèria d'EpD i sensibilització en el període de vigència del segon

Pla Director de la Cooperació a les Illes Balears 2012-2015. A més, es pretén oferir un mapa bàsic i no excloent d'actors i espais de desenvolupament d'aquests instruments, i establir i articular els mecanismes necessaris per a generar un increment de la solidaritat i la corresponsabilitat de la ciutadania balear en un món globalitzat. **En resum, aquesta estratègia d'EpD contribuirà a la millora de la qualitat i el impacte de les accions d'EpD desenvolupades pels diferents agents de la cooperació balear.**

Dona hindú. Foto | DGC

CONTRA LA POBRESA

¡PRESSIONA!

Els líders mundials
es van comprometre a complir amb els Objectius del Mil·lenni i **HAN
DE RESPONDRE A LA NOSTRA CRIDA.**
Perquè som la primera generació capaç d'eradicar la pobresa,
UNEIX-TE A LA MOBILITZACIÓ GLOBAL i pressiona perquè 1.100 milions
de persones tinguin una resposta.
PRESSIÓNA "POBRESA ZERO" - ARA ÉS POSSIBLE!

Coordinadora de ONG
para el Desarrollo

www.pobrezacero.org

1. Metodologia en el procés d'elaboració de l'estratègia d'EpD

El procés de definició de l'Estratègia d'EpD de les Illes Balears ha combinat una metodologia basada en la recerca, investigació i anàlisi de fonts documentals institucionals amb una metodologia fonamentada en la participació dels diferents actors que intervenen en l'EpD.

Quant a la metodologia d'anàlisi i recerca documental, s'han consultat documents d'altres institucions relatius a l'educació per al desenvolupament (estratègia d'EpD de l'AECID i d'altres comunitats autònomes, marc legal i normatiu de l'àmbit balear, estatal i internacional, i publicacions i articles de centres d'investigació especialitzats en la matèria), així com estudis sociològics i informes previs encarregats per la Direcció General de Cooperació (Percepció social de la Cooperació per al Desenvolupament des de la Comunitat Autònoma, 2005 i Estudi d'impacte sobre l'Estratègia d'Educació per al Desenvolupament, 2009).

La metodologia participativa s'ha basat en la informació obtinguda de la realització de 11 entrevistes personalitzades amb agents representatius (Fons Mallorquí de Solidaritat i Cooperació, Fons Pitiús de Cooperació, REAS Balears, CONGDIB, DG d'Innovació Educativa, UIB/OCDS/CD2, UNICEF i algunes ONGD), 3 dinàmiques participatives amb el Grup de Treball d'EpD del Consell de Cooperació i 2 dinàmiques participatives amb el Grup de treball de Comerç Just.

L'objectiu de les entrevistes era tractar de recollir al màxim els diferents punts de vista sobre l'EpD a les Illes Balears, especialment d'aquells actors directament implicats, per tal que el document contemplés les diferents sensibilitats i fos el més inclusiu possible. D'altra banda, mitjançant les dinàmiques participatives, es varen exposar els documents de referència de la cooperació balear i es va aconseguir consensuar els objectius i les línies estratègiques. A més, es va habilitar un espai virtual de treball a través d'un conveni amb la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) amb l'objectiu que tots els actors representants tinguessin l'oportunitat de participar malgrat les dificultats que suposa el fet insular o la poca disponibilitat de temps en les franges horàries en què es podien fer reunions presencials.

Classe d'alfabetització a la Coordinadora Nacional de Viudes de Guatemala. Foto | Núria Abad

2. Marc institucional i normatiu

El marc institucional i normatiu que determina l'execució de les polítiques de cooperació al desenvolupament del Govern de les Illes Balears i, per tant, d'aquest document estratègic, s'esglaona en **tres nivells concèntrics**: internacional, estatal i autonòmic. El marc internacional inspira i concreta els altres dos, mentre que el marc estatal ho fa amb l'autonòmic, obeint als principis d'harmonització i de jerarquia normativa.

Tot i que les primeres accions de cooperació al desenvolupament del Govern es remunten a l'any 1996, no és fins l'any 1999 que es crea la Direcció General de Cooperació

Tot i que les primeres accions de cooperació al desenvolupament del Govern de les Illes Balears es remunten a l'any 1996, no és fins l'any 1999 que es crea la Direcció General de Cooperació i es produeix un salt qualitatiu en la planificació de la cooperació com a política pública. L'any 2006 es crea l'ACIB per agilitzar administrativament les accions de cooperació.

En l'àmbit autonòmic de les Illes Balears cal destacar com a marc de referència normatiu la Llei 9/2005 de Cooperació Internacional de les Illes Balears, de 21 de juny. Aquesta llei estableix entre les seves finalitats "impulsar i promoure la participació ciutadana en les accions de cooperació" i "fomentar l'educació i la sensibilització de la societat de les Illes Balears en la realitat dels països empobrits" (art. 4). També defineix les prioritats de l'EpD i la sensibilització (art. 9.2), i entre els instruments de la cooperació

En relació a l'àmbit autonòmic, el desplegament de l'Estat autonòmic (títol VIII de la CE) i el transvasament gradual de competències va permetre també a les diferents comunitats establir mecanismes de planificació i execució de les seves pròpies polítiques, obrint un espai per a la cooperació descentralitzada a la que s'hi varen afegir municipis, diputacions, consells insulars, cabildos, mancomunitats i altres agents subestatsals.

L'EpD afavoreix una millor percepció de la societat vers als pobles empobrits. Foto | ACIB

descriu l'EpD i la sensibilització social com "el conjunt d'accions que afavoreixen una millor percepció de la societat envers les causes i els problemes que afecten els països empobrits, i que estimulen la solidaritat i la cooperació actives amb aquests" (art. 19).

Aquesta llei també preveu les eines principals de planificació, avaluació, seguiment i coordinació de les modalitats i instruments de les polítiques de cooperació al desenvolupament a la comunitat autònoma de les Illes Balears: el Pla Director (art. 13), de caràcter quadriennal, i els Plans Anuals (art. 14), que senten les bases per desplegar altres eines de planificació com els Plans Regió, els Plans de Formació, el Pla d'Avaluació Externa o aquesta mateixa Estratègia d'Educació per al Desenvolupament. L'article 32 menciona el deure de l'administració autonòmica en la promoció de l'EpD i la sensibilització entre la població de les Illes Balears, mitjançant campanyes de divulgació, programes educatius i activitats.

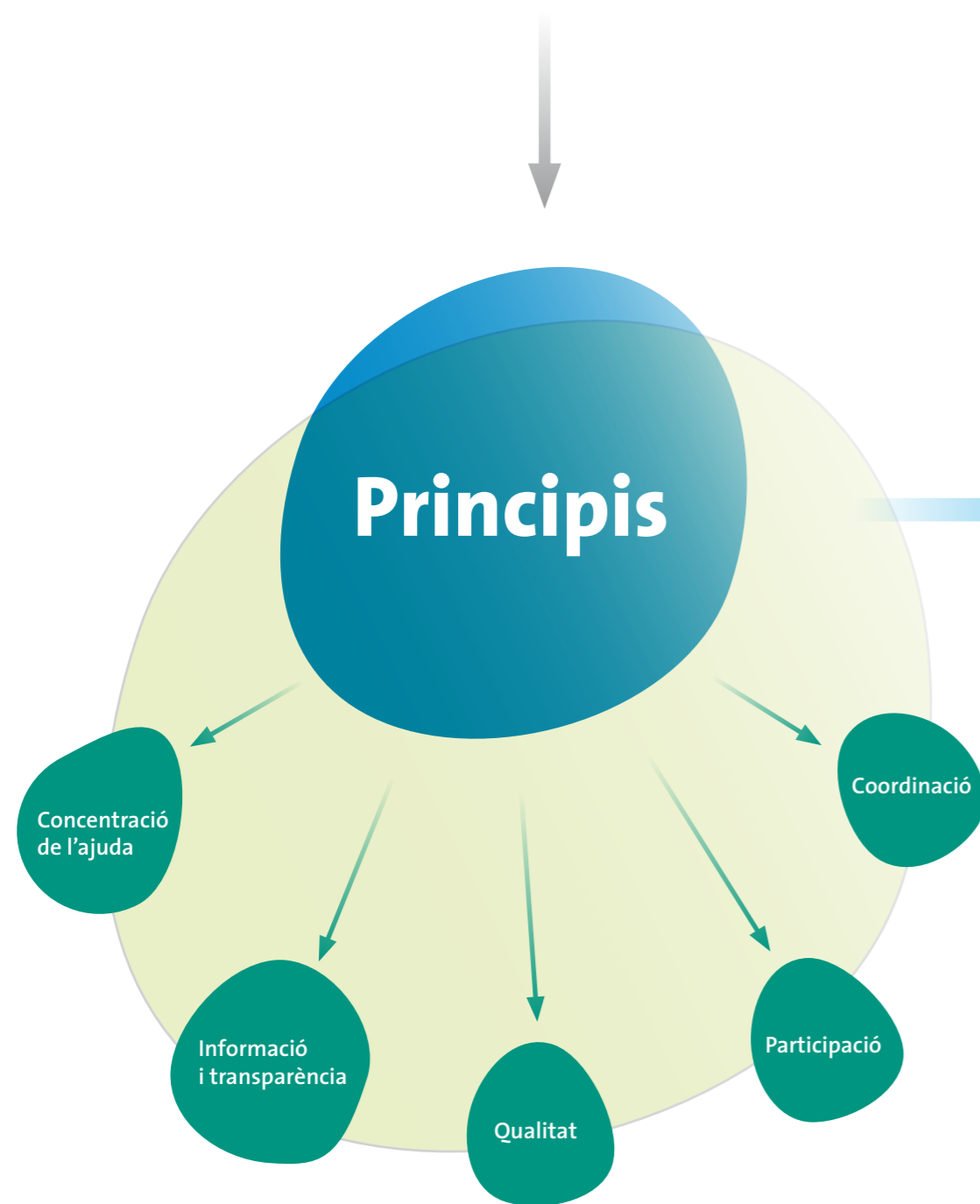
Menció apart mereixen els documents estratègics de planificació i avaluació de la DGC de les Illes Balears. De fet, per mantenir la coherència amb els altres

plans estratègics en vigor de la cooperació balear, i d'acord amb el principi de coordinació, aquesta estratègia pren com a referència les prioritats transversals i estratègiques fixades pel Pla Director de la Cooperació al Desenvolupament de les Illes Balears 2008-2011, així com algunes pautes marcades pels Plans Regió.

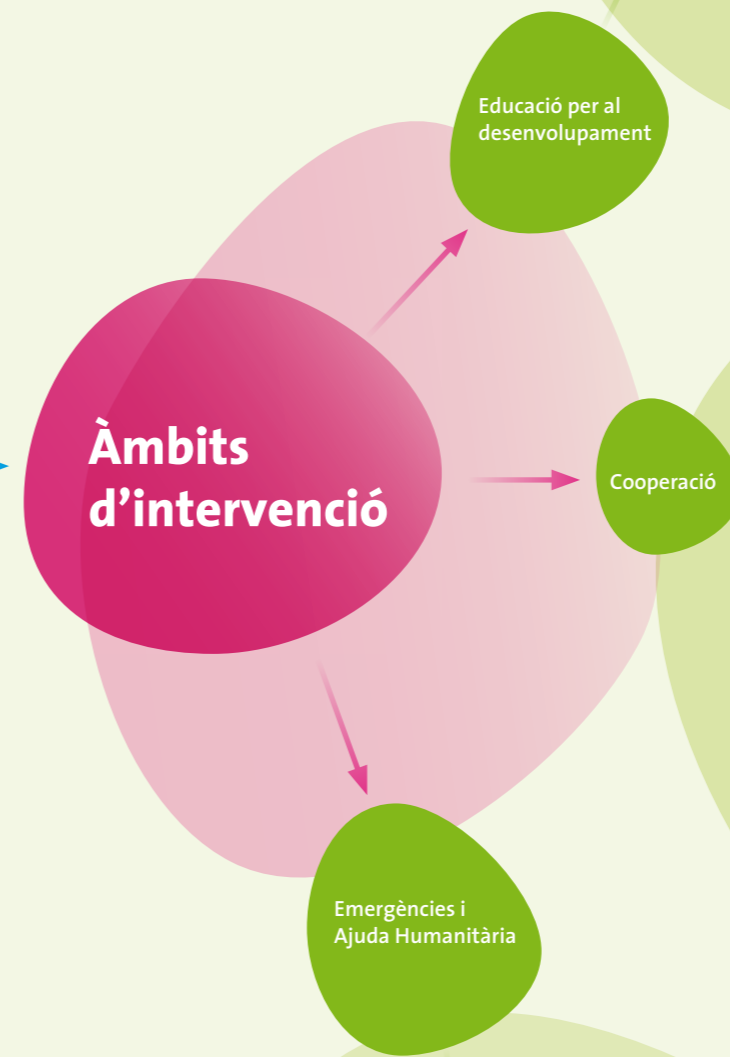
El Pla Director defineix les prioritats estratègiques en el marc de tres àmbits d'intervenció, un dels quals és precisament l'EpD. A continuació es presenten les prioritats estratègiques per cada àmbit d'actuació.

PD

Pla Director

Àmbits d'intervenció

Prioritats estratègiques

- Educació i conscienciació de la població en general
- Coordinació amb l'administració educativa, i inclusió de l'EpD als currículums i programes educatius formals
- Reforç de les capacitats dels agents de cooperació
- Recerca en l'àmbit del desenvolupament i les polítiques de cooperació

Prioritats estratègiques

- Cobertura dels **drets socials bàsics**
- Suport** a iniciatives d'economia productiva
- Millora de les capacitats socials i institucionals**, mitjançant la participació ciutadana i des de la soberania dels pobles
- Capacitat i autonomia** de les dones
- Sostenibilitat ambiental**
- Cultura**
- Prevenció i gestió** de conflictes, i cultura de pau

Prioritats estratègiques

- Cobertura de les necessitats immediates** de poblacions afectades per catàstrofes naturals o antròpiques
- Gestió de crisis** cròniques
- Reconstrucció de zones afectades** per catàstrofes naturals o antròpiques

3. Marc conceptual

3.1 Definició i característiques de l'Educació per al Desenvolupament

Com apunta Marlen Eizaguirre¹, podem diferenciar dues grans interpretacions de l'EpD. D'una banda, una concepció específica i restringida que limita els seus continguts als problemes de la relació Nord-Sud; i d'altra banda, una concepció àmplia que integra en l'EpD altres tipus d'educació, com l'educació per a la pau, l'educació per a la sostenibilitat, l'educació per als drets humans, l'educació per al consum, l'educació per a la interculturalitat, etc. No existeix, en tot cas, una definició unívoca d'EpD. Hi ha, però, un seguit d'elements comuns a les diverses aproximacions que ens permetran esbossar la definició que prendrem com referència.

EpD

Educació per al desenvolupament

caràcter solidari i centrat en valors

Pren com a nucli els valors morals presents a la Declaració Universal dels Drets Humans i el respecte a la diferència i l'alteritat, per afavorir, mitjançant l'educació, la creació d'una ciutadania èticament solidària i conscient de la seva interdependència.

caràcter multidimensional

L'EpD intervé en tres grans àrees de l'etologia humana: cognitiva, procedimental i actitudinal. Per a assolir les seves finalitats les accions d'EpD es desenvolupen en diferents dimensions (educació/formació, sensibilització, investigació i incidència política/mobilització social), en funció de l'objectiu específic que es proposen assolir, de la població a qui van dirigides, del seu format, de la seva durada temporal o de la complexitat del missatge que volen transmetre entre d'altres variables.

caràcter permanent

És un procés que, per garantir el canvi social i el seu impacte transformador sobre aptituds i actituds, ha de ser sostingut en el temps, i basar-se en estratègies planificades a mig i llarg termini.

Investiga, identifica i qüestiona les causes econòmiques, socials i polítiques que perpetuen la pobresa i l'exclusió social, com a pas previ per proposar canvis en les actituds i una acció informada de la ciutadania que condueixi a la transformació social i de les relacions desiguals

Caràcter crític i transformador

caràcter cognitiu

És un procés pedagògic centrat en la posta en comú i adquisició de coneixements, que han de conduir a una presa de consciència i a un canvi d'actituds.

Caràcter interactiu i participatiu

Per tal de transcendir la simple conscienciació i generar implicació i canvi d'actituds cal que afavoreixi la participació de tota la ciutadania en l'eradicació mundial de la pobresa i la lluita contra l'exclusió, impulsant el treball en xarxa i la utilització de totes les eines comunicatives al seu abast, especialment Internet i les noves tecnologies de la informació i la comunicació.

caràcter global

Des d'una perspectiva multidisciplinària, intenta relacionar el que s'esdevé localment amb les dinàmiques globals, posant de manifest la interdependència d'ambdues dimensions (pensar globalment, actuar localment) i considerant tant les dinàmiques als països del Sud com als del Nord.

¹ Estratègia sectorial de Educació para el Desarrollo, Gobierno de Navarra (2008)

Font: gràfic d'elaboració pròpia, extret de Argibay M., Celorio G. (2005); La Educación para el Desarrollo; Eusko Jaurlaritza, Servicio Central de publicaciones del Gobierno Vasco; pàgs. 93-101; DGPOLDE (2007), Estratègia de Educació para el desarrollo de la Cooperación Española; AEXCID (2009), Estratègia de ED.

Així doncs, **partint d'aquestes característiques comunes a les diferents aproximacions a l'EpD**, de l'anàlisi realitzada a les Illes Balears², i del marc institucional i normatiu de referència³, podem caracteritzar l'EpD com:

- a) Un instrument essencial per promoure entre la ciutadania la comprensió de les profundes injustícies i les seves causes en el món actual.
- b) Una educació en valors i transformadora, arrelada en el drets humans universals, que ha d'incidir necessàriament en un canvi en les actituds de les persones per afavorir el desenvolupament humà sostenible a escala global.
- c) Un procés d'aprenentatge permanent sobre el desenvolupament, que genera en les persones reflexions i accions crítiques.

Tenint en consideració tots aquests elements, i en la línia de les conclusions del III Congrés d'Educació per al Desenvolupament que es va celebrar a Vitòria al desembre de l'any 2006, **en aquesta estratègia s'entén l'EpD⁴ com**

“El procés educatiu constant dirigit a promoure una ciutadania global generadora d'una cultura de la solidaritat compromesa amb el drets humans i en la lluita contra les causes de les injustícies, la pobresa i l'exclusió, així com amb la promoció del desenvolupament humà i sostenible”

basant-nos en la definició donada per Mari Luz Ortega Carpio i contemplada en l'Estratègia d'EpD de la Cooperació espanyola. L'EpD proposa la formació de les persones seguint els tres tipus de continguts presents en els processos d'ensenyament/aprenentatge: conceptes i temàtiques, procediments i valors.

Cal afegir la importància de la sistematització per tal que els processos de formació siguin acumulatius i no s'hagin de recomençar constantment. La sistematització, tal com s'explica al darrer bloc, permet avaluar les accions i fer les modificacions pertinents en un circuit d'actualització i millora permanent.

La taula següent recull la proposta que es fa des d'aquesta estratègia per integrar els principis, conceptes clau i temàtiques segons les prioritats transversals del Pla Director.

² Veure l'apartat "Marc socioterritorial d'aplicació" d'aquesta Estratègia.

³ Veure l'apartat "Marc institucional i normatiu" d'aquesta Estratègia.

⁴ DGPOLDE (2007) Estrategia de Educación para el Desarrollo de la Cooperación Española, pàg.19

Taula 1. Proposta conceptual de principis, conceptes clau i temàtiques				
Temàtica / Principis i conceptes segons prioritats transversals	Drets Humans	Gènere	Mediambient	Participació democràtica
Desenvolupament Comprensió del concepte de desenvolupament i de les seves variables, indicadors i components en totes les seves accepcions (humà i sostenible); anàlisi de l'evolució històrica del concepte i dels límits de l'actual model de desenvolupament vigent	Drets socials bàsics (salut, dret a l'aigua i dret universal a l'educació) Lluita contra la pobresa Vulnerabilitat Models hegemònics Desenvolupament humà	Feminització de la pobresa Salut materna Mortalitat infantil Drets reproductius i sexuals Drets laborals	Impacte ambiental de la pobresa Sostenibilitat ambiental Índex de pressió humana Accés a l' aigua potable	Governabilitat Gestió local Municipalisme Endeutament Capacitats socials
Globalització i interdependència Comprensió de la dimensió global de les relacions econòmiques, polítiques, socials, culturals i ambientals en l'àmbit mundial	Colonialisme Processos migratoris Ajuda al desenvolupament	Valors femenins Apoderament	Canvi climàtic Desforestació Contaminació Dumping ecològic Consum energètic	Glocalització Dumping social ⁵
Ciutadania global i diversitat Comprensió de la dimensió ètica d'una comunitat mundial, tolerant amb l'enriquidora diversitat interna i internacional, una ciutadania responsable i propostes polítiques per reforçar-la	Interculturalitat Migracions	Feminisme Estereotips i prejudicis sexistes Patriarcat	Ecologisme Consciència ambiental Biodiversitat	Diversitat ètnica, cultural i lingüística Diversitat religiosa Voluntariat Incidència política
Justícia social i equitat Implica el coneixement i comprensió dels valors universals dels drets humans i dels ODM per a l'eradicació de la pobresa, en la recerca de reduir les desigualtats i les injustícies dins d'una societat i entre elles	Accés a serveis de salut bàsica Escolarització universal	Escolarització de nenes Igualtat d'oportunitats Autonomia de les dones Planificació familiar	Igualtat d'accés als recursos naturals Deute ecològic Consum ambientalment responsable	Redistribució del poder polític Deute social
Pau i conflicte Comprensió dels conflictes passats i actuals, de les seves causes, formes de prevenció i mediació, i del concepte de pau positiva	Refugiats Construcció de pau Manteniment de pau	Violacions i maltractaments Violència de gènere	Conflictes per l'explotació dels recursos naturals Refugiats i refugiades ambientals	Estats fràgils Missions internacionals
Economia social i solidària Comprensió dels principis de solidaritat i compromís de l'activitat econòmica, els sectors productius i les empreses en la ciutadania activa, el seu paper en el desenvolupament local i la cohesió social, i com a factor de democràcia i generació de capital social	Treball infantil Finances ètiques Compra pública ètica Sobirania alimentària	Inserció laboral Divisió laboral de gènere Pressuposts participatius amb perspectiva de gènere	Agricultura ecològica Turisme responsable Riscos socioambientals	RSC Desenvolupament local Cooperativisme
Comerç just Comprensió del funcionament del sistema financer i de comerç internacional, dels hàbits de consum insostenibles i de les desigualtats entre països, i les fórmules, principis i propostes per corregir-les (decàleg)	Multinationals	Cooperatives de dones	Transgènics Monocultius Slow food ⁶ Circuits curts ⁷	Comerç internacional Relacions Nord-Sud Sistema financer Consum responsable

⁵ El "dumping" és una pràctica empresarial deslleial consistent en traslladar la producció a països amb unes regulacions laborals i/o mediambientals més laxes o inexistent. D'aquesta manera s'externalitzen els costos i s'amplia el marge de benefici.

⁶ L'Slow Food és un moviment internacional que sorgí a Itàlia com a reacció al Fast Food. Promou l'ús de productes ecològics de proximitat i temporada i una filosofia contrària a l'estandardització dels gustos.

⁷ Per circuits curts, en relació amb el comerç just, s'entén el consum d'aquells productes de proximitat, que no han de seguir per tant un procés d'exportació a milers de quilòmetres del seu punt de producció amb la corresponent disminució de gasos contaminants i consum energètic que generaria el seu transport.

3.2 Els valors que inspiren l'Estratègia d'Educació per al Desenvolupament

Els valors són sistemes organitzats que orienten la pràctica des d'un posicionament ètic amb què s'interpreta la realitat. En el marc de l'EpD, les temàtiques i els procediments són processos que han d'estar al servei d'un nou marc de valors crítics i compromesos que faculden les persones i els col·lectius per a la participació responsable en la transformació de la societat. Els valors impregnen i condicionen les noves actituds necessàries per a impulsar i justificar les diferents formes de participació en accions per al canvi, relacionats amb la solidaritat i la justícia social. **Els valors aporten, per tant, una base filosòfica i una concepció del món determinada** per una cosmovisió fonamentada en quatre grans elements actitudinals:

La potenciació dels valors en les accions formatives d'EpD ha de basar-se, per ser efectiva, en una orientació metodològica valorativa comportamental.

Aquest enfocament parteix de la premissa que el coneixement és un producte social, i per tant fonamentat en la participació i la corresponsabilitat de les persones implicades. Parteix de les idees prèvies i preconcebudes del públic a qui es dirigeix l'acció formativa, per després oferir-li informació suficient i pautes d'anàlisi que li permetin adquirir un criteri propi. A continuació es poden proposar jocs o tècniques de simulació de problemes sobre els continguts abordats, de forma que el públic es trobi amb dubtes i contradiccions que ha de resoldre de forma crítica mitjançant debats i intercanvi d'idees. Finalment cal oferir propostes d'acció per mostrar la vessant pràctica de la formació i generar motivació en l'aplicació dels valors promoguts en les actituds de les persones.

Els valors són sistemes organitzats que orienten la pràctica des d'un posicionament ètic amb el que s'interpreta la realitat.

Taller educatiu sobre els campaments sahrauís. Foto | DGC

3.3 Dimensions de l' Educació per al Desenvolupament

L'EpD intervé, com hem vist, en tres grans àrees de l'etologia humana: cognitiva, procedimental i actitudinal. Es fonamenta, per tant, en una metodologia holística d'aprenentatge que ha de facilitar les interconnexions entre les diferents àrees de coneixement, intervenint en quatre dimensions: sensibilització, educació/formació, incidència política/mobilització social i recerca.

Aquestes quatre dimensions es retroalimenten en un procés gradual que s'inicia amb la presa de consciència que promou la sensibilització, que genera una voluntat d'aprofundir en el coneixement i la formació que faciliten un canvi d'actituds i una mobilització social. Per la seva banda la recerca fonamenta les altres tres dimensions.

Les quatre dimensions són les següents:

Sensibilització

És una acció de conscienciació basada en la transmissió d'informació, amb un èmfasi especial en el desenvolupament d'aquelles competències que permetin alertar sobre les causes de la pobresa, la seva relació amb les vulneracions de drets i les estructures que la perpetuen. A través de la sensibilització es desperten consciències crítiques i pràctiques solidàries. Les accions de sensibilització tenen un caràcter eventual i/o esporàdic, i el seu impacte es produeix, per tant, en el curt termini. Tot i que no permet aprofundir en les causes de les injustícies ni en les propostes per fer-hi front, constitueix el primer pas per a la conscienciació.

Les dimensions en què intervé l'EpD són la sensibilització, l'educació / formació, la incidència política/ mobilització social i la recerca

Educació / Formació

És un procés educatiu centrat en continguts (conceptes i temàtiques), procediments (habilitats i metodologies) i valors, dirigit a un públic objectiu clar i ben definit, mitjançant metodologies educatives i pedagògiques específiques que desenvolupen competències cognitives, i en un període de temps suficient per aprofundir en les causes de la pobresa, la seva relació amb les vulneracions de drets i les estructures que la perpetuen. Intervé, doncs, en els procediments i les actituds, generant compromís i participació de la ciutadania. **El seu impacte és perceptible a mig o llarg termini.**

Recerca

La recerca permet analitzar en profunditat la problemàtica del desenvolupament humà i sostenible i les perspectives de la ciutadania global, així com fonamentar les propostes dels diferents actors de l'EpD. Les pràctiques i accions de les altres tres dimensions de l'EpD han d'estar basades en la recerca, que intervé amb una metodologia de treball centrada en les tècniques d'investigació social.

Incidència política i mobilització social

Són tots aquells processos de denúncia, interlocució i pressió als agents públics i privats amb el poder suficient per prendre decisions que influeixen en les estructures socials, econòmiques i/o polítiques que van des de l'àmbit local fins al global. Representa l'expressió més clara de participació activa i directa de la ciutadania en la lluita contra la pobresa i la promoció del desenvolupament humà.

La igualtat de gènere i l'apoderament de la dona són clau pel desenvolupament. Foto | ACIB

3.4 Àmbits d'actuació en l'Educació per al Desenvolupament

Es àmbits d'actuació són els camps o sectors educatius on es duen a terme les activitats d'EpD. Així, **distingim entre educació formal, no forma i informal.**

Educació formal

S'entén per educació formal el **procés educatiu desenvolupat a institucions educatives oficialment reconegudes** per a impartir el currículum regulat per l'administració educativa (Conselleria d'Educació), i que dóna accés a certificats i titulacions oficials reconeguts i homologats.

Educació no formal

S'entén per educació no formal el **procés educatiu específicament dissenyat en funció d'objectius explícits de formació**, no directament vinculats a l'obtenció de la titulació pròpies del sistema educatiu regulat. És a dir, tal com diu Jaume Trilla (1993), *"inclou des de les ludoteques a programes d'alfabetització no escolar, des d'activitats de reciclatge professional organitzades per les pròpies empreses a les colònies d'estiu, des de l'ensenyament a distància als anomenats medis educatius itinerants, passant naturalment per la instrumentalització pedagògica dels mitjans de comunicació de masses. En resum, un tipus d'educació intencional, metòdica, amb objectius definits, però no circumscrita a l'escolaritat convencional"*.⁸

Educació informal

S'entén per educació informal el **procés d'aprenentatge continu i espontani determinat per situacions quotidianes de contacte social**, no determinades de manera intencional ni, per tant, emmarcades en un procés pedagògic regulat. Pertanyen a aquest àmbit les activitats realitzades a través dels mitjans massius de comunicació (Internet, premsa, ràdio, televisió).

En el quadre següent podem veure algunes de les característiques que haurien d'acomplir les accions a cada un dels tres àmbits, segons recomanacions de la Direcció General d'Innovació Educativa, Conselleria d'Educació del Govern de les Illes Balears:

Taula 2. Àmbits d'actuació en l'Educació per al Desenvolupament

Educació formal

Considerar els Consells Escolars com a òrgans de govern dels centres educatius on hi ha representats professors, mares i pares, estudiants i ajuntaments.

Encaixar amb el currículum escolar, és a dir, desenvolupar un cas pràctic d'algun contingut inclòs en el currículum, de forma que permeti als professors avançar matèria i no els suposi una sobrecàrrega de feina.

Prioritzar, sense oblidar altres franges del nivell educatiu formal, les accions dirigides a població de Primària i ESO, atès que el calendari docent del Batxillerat és molt menys flexible per incorporar noves activitats. En tot cas, treballar amb el Batxillerat des de la planificació docent.

Preveure que el temps que requereixi l'execució de l'activitat al centre tingui una duració adequada al calendari docent i que la seva execució s'integri al currículum educatiu per a avançar en els continguts previstos.

Encaixar i ser introduïts a través dels departaments més apropiats: Socials, Filosofia -en aquells centres on hi hagi-, Naturals i Orientació -Tutories i Educació per a la Ciutadania-.

Facilitar per escrit, en cas que n'hi hagi, **els materials didàctics**. Aquests darrers són especialment valorats pel professorat, atès que els facilita molt la feina.

Fer un retorn amb el centre abans de la finalització del curs, per tal de saber quins resultats s'han obtingut en base als indicadors prèviament definits. Els centres valoren molt positivament les eines de coneixement de la incidència que els tallers, xerrades o altres projectes que s'hi fan tenen sobre l'alumnat.

Adequar la metodologia i les eines del projecte: cal que la persona que executi el taller o activitat, especialment si és amb adolescents, estigui preparada per fer-ho, que hi tingui empatia i que connecti en el llenguatge.

També les eines han de tendir a adaptar-se a la realitat dels joves: ús d'audiovisuals i programes informàtics, activitats amb un elevat contingut pràctic, etc.

Educació no formal

Es realitza des d'una clau pedagògica, per tant amb uns objectius i una metodologia ben definits.

Constitueix un escenari de formació flexible on les pràctiques educatives són més lliures, participatives i dialògiques que en l'educació regulada.

Tot i que es tracta d'un àmbit formatiu no institucionalitzat, i que per tant no comporta l'obtenció d'un títol homologat i reconegut pel sistema educatiu formal, **ha de ser organitzada i estructurada**.

Les accions dins d'aquest àmbit han de ser dissenyades per a grups objectius identificables i delimitats, implicant-los en el procés d'identificació de l'activitat per tal de garantir la seva participació en les fases d'execució i avaluació.

Cal implicar els col·lectius beneficiaris de forma participativa en la planificació de les accions, per tal d'incrementar-ne l'impacte.

Ha de generar en la ciutadania **actituds conscients de corresponsabilitat**.

S'ha d'adequar al públic al qui es dirigeix, tant en continguts com en metodologia.

Cal valorar la importància del treball en xarxa dels actors implicats en l'educació no formal, com el Col·legi d'Educadors Socials o els monitors de temps lliure.

Educació informal

Educa, tot i que **no es realitza des d'una clau pedagògica**.

Es produeix en **espais diferents a aquells on es produeix l'educació formal**.

Els actors clau en aquest àmbit d'actuació de l'EpD són els mitjans de comunicació, amb qui, per tant, cal definir una línia estratègica de treball fonamentada en la "comunicació per al desenvolupament"

El sistema educatiu la reconeix i la utilitza com a part dels seus aprenentatges, tot i que aquests no siguin, majoritàriament, organitzats o administrats per una estratègia educativa determinada.

⁸ Trilla, Jaume (1993): La educación fuera de la escuela. Ámbitos no formales y educación social. Barcelona, Ariel.

3.5 Tipologia de les accions

Les accions d'educació al desenvolupament poden adoptar formes molt diverses en funció de l'àmbit educatiu d'actuació, el públic a qui van dirigides, el contingut que volen transmetre, la complexitat del missatge, la durada temporal, els agents que l'executen o l'objectiu que es proposen

A continuació enumeram breument la tipologia de les accions més comunes que es duen a terme en qualsevol dels àmbits de l'Educació per al Desenvolupament:

Cursos, tallers, seminaris o xerrades

Jornades, congressos, fòrums

Accions en centres educatius

Programes d'EpD a la universitat

Cursos convalidats per la Conselleria d'Educació

Materials didàctics i de sensibilització

Campanyes

Documentació, recursos, investigació i estudis

Exposicions

Activitats artístiques

Programes de cooperants i voluntariat internacional

Viatges de solidaritat i turisme solidari

Agermanaments

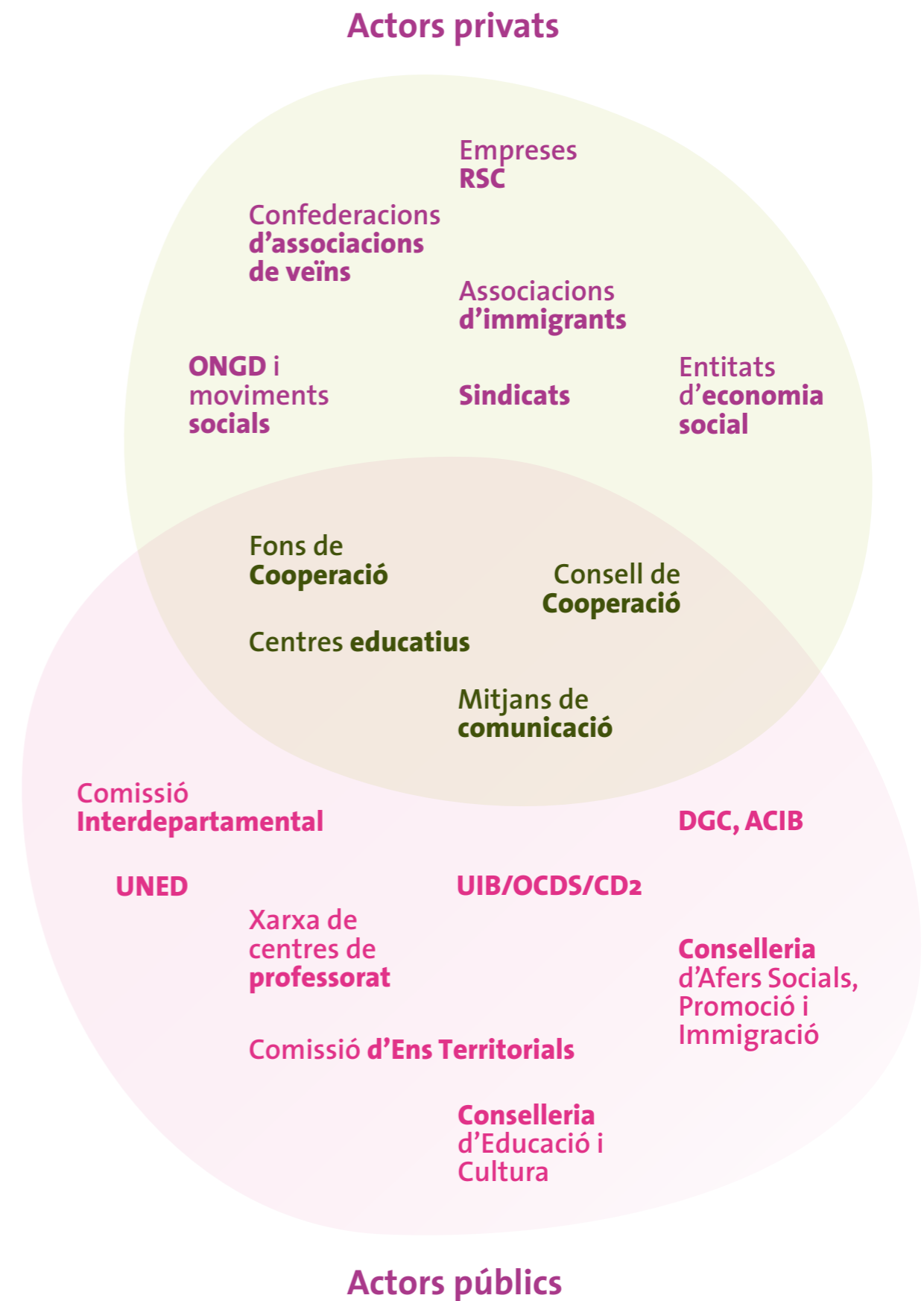

Mostra de còmic africà al Centre de Cultura la Misericòrdia de Palma. Foto | ACIB

4. Mapa d'actors

L'EpD no és patrimoni exclusiu dels agents de la cooperació, atès que en ella hi intervenen agents d'altres sectors com l'educatiu, els mitjans de comunicació, les empreses d'economia social i solidària, els col·lectius d'immigrants i altres moviments socials que no centren necessàriament les seves tasques en la cooperació per al desenvolupament. **Aquesta diversitat d'actors fa que sigui fonamental disposar d'un mapa d'actors actualitzat de l'EpD** per definir una estratègia d'acció útil i coherent. Aquest mapa, però, ha de ser obert, no exclouent i amb capacitat d'adaptació als canvis i transformacions socials, que poden conduir a un creixement dels actors que hi intervenen.

Per la seva naturalesa i en funció de la seva personalitat jurídica, **els actors que intervenen en l'EpD poden ser públics o privats**. A continuació s'enumeren els principals agents identificats en l'àmbit de l'EpD a les Illes Balears:

Tots aquests actors, tant conjuntament com a de manera individual, assumeixen un seguit de rols i duen a terme diferents accions en l'àmbit de l'EpD que es poden resumir de la manera següent:

Exposició dels projectes de cooperació finançats per la Direcció General de Cooperació. Foto | DGC

Taula 3. Principals rols i accions dels agents de l'EpD

Rol	Accions
Planificació Impulsar l'EpD com a component estratègica de la política de Cooperació al Desenvolupament a les Illes Balears	Impulsar la construcció de marcs de referència i d'actuació que potenciïn les complementarietats i sinèrgies entre els actors Impulsar la sistematització, aprenentatge, avaluació, recerca i innovació en EpD
Dinamització i articulació Afavorir l'articulació dels actors de l'EpD a les Illes Balears	Promoure espais per la reflexió, debat i anàlisi compartit, i la identificació d'oportunitats de complementarietat i sinèrgia Impulsar l'anàlisi de capacitats dels actors i estratègies per reforçar-les
Coordinació i acompanyament Promoure la coherència de polítiques en l'administració de les Illes Balears Treballar amb els altres departaments del Govern per integrar l'EpD	Promoure espais de treball de les diferents administracions implicades i actors especialitzats Impulsar la formulació de recomanacions a les administracions Donar suport als altres departaments del Govern per integrar l'EpD i dotar de coherència Contribuir a la coordinació dels actors del sector educatiu amb la Conselleria d'Educació
Execució Fomentar la sensibilització i formació de la ciutadania global	Estudiar la percepció de la ciutadania sobre la cooperació i l'EpD Promoure actituds favorables de la ciutadania vers el desenvolupament i la cooperació Establir acords amb mitjans de comunicació per la sensibilització i formació de la ciutadania Promoure accions directes d'EpD Recolzar recursos educatius a Internet
Finançament Finançar processos d'EpD executats per altres actors mitjançant convocatòries	Finançar altres actors per a l'execució de programes, projectes i accions d'EpD Supervisar la correcta aplicació i administració dels fons aportats Promoure la cultura de l'avaluació per millorar l'eficàcia de l'ajuda

5. Objectius, línies estratègiques i pautes d'acció

5.1 Objectius

Les accions de cooperació al desenvolupament alleugereixen les situacions de pobresa o de manca de drets als països del Sud, però no resol·len les causes estructurals generadores de les desigualtats. Per això, cal incidir sobre la presa de consciència de la població tant del Nord com del Sud d'aquestes causes, promoure'n una educació basada en els valors i generar una mobilització social capaç de transformar aquesta realitat.

L'objectiu general i els objectius específics a l'assoliment dels quals ha de contribuir, doncs, aquesta estratègia, són els següents:

OG - Contribuir a la substitució progressiva de l'ajuda oficial al desenvolupament per les "polítiques integrals contra la pobresa" des de les Illes Balears

OE1 - Impulsar a les Illes Balears mitjançant la sensibilització i l'educació, una ciutadania global:

- que interioritzi els valors d'autoestima, equitat, justícia i solidaritat
- formada, compromesa i activa amb l'eradicació de la pobresa i la promoció del desenvolupament humà i sostenible
- capacitada per fer eleccions crítiques i informades conscient de la interdependència i la importància de les accions individuals
- coneixedora dels principals reptes i possibilitats pel desenvolupament

OE2 - Enfortir les capacitats, els espais i els mecanismes en l'àmbit de l'EpD

OE3 - Afavorir processos de coordinació i complementarietat del conjunt d'actors que intervenen en l'àmbit de l'Educació per al Desenvolupament a les Illes Balears

5.2 Línies estratègiques i pautes d'acció

OE1 - Impulsar a les Illes Balears mitjançant la sensibilització i l'educació, una ciutadania global:

- que interioritzi els valors d'autoestima, equitat, justícia i solidaritat
- formada, compromesa i activa amb l'eradicació de la pobresa i la promoció del desenvolupament humà i sostenible
- capacitada per fer eleccions crítiques i informades conscient de la interdependència i la importància de les accions individuals
- coneixedora dels principals reptes i possibilitats pel desenvolupament

LÍNIES ESTRATÈGIQUES I PAUTES D'ACCIÓ EN RELACIÓ A L'OBJECTIU ESPECÍFIC 1

Línies estratègiques

LE1.1 Enfortir la presència de l'EpD en l'àmbit de l'educació formal

Avançar en la inclusió de l'EpD en els currículums formatius de l'educació formal. Oferir al professorat cursos de formació convalidats per la Conselleria d'Educació. Augmentar el coneixement i treball conjunt d'escola i ONGDs. Adaptar/crear materials didàctics que encaixin amb els plans docents dels centres escolars. Introduir l'EpD al currículum acadèmic de carreres universitàries d'Educació Infantil, especialitats d'Educació primària i Periodisme, així com en el nou màster per al Certificat d'Aptitud Pedagògica.

LE1.2 Fomentar la investigació i la recerca en l'àmbit de la cooperació i de l'EpD

Promoure l'especialització per a la R+D+i, potenciant aquelles disciplines que més aplicació o importància puguin tenir per al desenvolupament. Impulsar l'espai d'interacció entre Universitat i altres agents de la cooperació i de l'EpD, especialment les ONG. Continuar la col·laboració DGC - UIB en matèria de recerca i investigació. Impulsar el CD2 com a centre dinamitzador i de suport documental per al personal investigador i per a les ONGD.

LE1.3 Potenciar línies de treball en l'àmbit de l'educació informal i la comunicació per al desenvolupament

Organitzar activitats sobre comunicació i el Sud per posar en contacte els professionals de la comunicació, del disseny i de la publicitat amb altres agents de la cooperació i l'EpD. Oferir suport perquè les entitats puguin exercir com a fonts d'informació dels mitjans. Establir compromisos amb els mitjans de comunicació per difondre els materials d'EpD. Definir, conjuntament amb les entitats de cooperació i EpD i el gabinet de premsa de la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració, una estratègia de comunicació i de relació amb els mitjans que tingui en consideració les especificitats de cada illa.

Línies estratègiques

LE1.4 Enfortir la presència i la transmissió de valors de l'EpD en l'àmbit de l'educació no formal

Promoure l'oferta d'activitats en espais no formals. Oferir els recursos educatius a tots els espais d'ús social i ciutadà amb finalitats educatives (centres cívics, biblioteques, esplais i ludoteques) per apropar-los a la ciutadania.

LE1.5 Promoure la mobilització i la participació social

Ampliar la base social dels projectes d'EpD: gent gran, associacions de veïns, associacions d'immigrants, associacions juvenils i voluntariat. Prioritzar accions dirigides a sectors de població ben definits (joves, gent gran i associacions d'immigrants o de barri). Promoure el voluntariat com a eina de creació i consolidació del teixit social.

LE1.6 Millorar l'estratègia de difusió del comerç just

Especialitzar les entitats per àmbits d'acció (formal, no formal i informal). Participar en fires i mercats, tant en aquells que siguin específics de comerç just com en aquells que no ho siguin. Donar a conèixer les botigues solidàries entre la població general de les Illes Balears.

Incidència política i mobilització juvenil a Colòmbia. Foto | DGC

OE2 - Enfortir les capacitats, els espais i els mecanismes en l'àmbit de l'EpD**LÍNIES ESTRATÈGIQUES I PAUTES D'ACCIÓ EN RELACIÓ A L'OBJECTIU ESPECÍFIC 2****Línies estratègiques****LE2.1- Garantir dotacions pressupostàries anuals que permetin el desplegament de l'Estratègia i la consecució dels seus objectius**

Incidir en la pauta del 0,7% en l'Administració pública.
Assolir que es destini un 12% de la dotació pressupostària de cooperació a l'EpD l'any 2015.
Enfortir i integrar les accions d'EpD dins el disseny de projectes de cooperació amb el finançament adient.

LE2.2- Incrementar el nombre d'agents de l'EpD en els àmbits de la cooperació, l'educació i la comunicació

Establir línies de col·laboració amb associacions empresarials de les Illes Balears.
Promoure l'RSC entre el teixit empresarial balear.
Fomentar cursos d'EpD per a personal de l'administració pública.
Donar suport a la captació, formació i motivació del voluntariat com a agent fonamental en la difusió i promoció del comerç just.

LE2.3- Millorar qualitativa i quantitativament la formació dels agents de l'EpD

Organitzar accions formatives per a personal tècnic d'ONGD i d'altres agents sobre diferents aspectes de l'EpD.
Incidir en la formació de formadors en EpD com a agents multiplicadors.

LE2.4- Aprofundir en la innovació i utilització de TICs i noves tecnologies educatives

Adequar els continguts als nous suports, tot incidint sobre l'oci digital.

LE2.5 Impulsar l'autosostenibilitat de les entitats de comerç just (CJ) a través de les vendes

Impulsar la venda de productes de CJ en les administracions públiques de les Illes Balears mitjançant la compra pública ètica.
Impulsar la distribució de productes de CJ al petit comerç i al teixit comercial local.
Cercar assessorament per desenvolupar plans de viabilitat de la venda de productes de CJ.
Desenvolupar una estratègia de punts de venda.
Enfortir la formació empresarial de les entitats de CJ.

OE3 - Afavorir processos de coordinació i complementarietat del conjunt d'actors que intervenen en l'àmbit de l'Educació per al Desenvolupament a les Illes Balears**LÍNIES ESTRATÈGIQUES I PAUTES D'ACCIÓ EN RELACIÓ A L'OBJECTIU ESPECÍFIC 3****Línies estratègiques****LE3.1 Fer transversals les temàtiques de l'EpD en l'acció del Govern i de les diferents administracions de les Illes Balears, dotant de coherència les polítiques públiques**

Desplegar i fer operatives les Comissions Interdepartamentals i d'Ens Territorials.
Ampliar la compra pública ètica i socialment responsable a l'Administració pública.

LE3.2 Potenciar el treball en xarxa

Dinamitzar espais virtuals d'intercanvi i de treball.
Treballar la presència de l'EpD balear a les xarxes socials.
Ampliar i actualitzar anualment el catàleg de recursos didàctics d'EpD.
Prioritzar l'aprofitament dels materials existents abans que la creació de nous materials.
Ofereix un banc de recursos i d'iniciatives i elaborar un calendari d'activitats conjunt.
Introduir les activitats d'EpD en calendaris i agendes no exclusives del món de la cooperació.

LE3.3 Enfortir la coordinació i el treball en xarxa de les entitats de Comerç Just

Compartir espais i equips tècnics per tal de reduir els costos de funcionament.
Crear un grup virtual de treball específic per a les entitats de CJ.
Compartir contactes de proveïdors de CJ.

6. Planificació, seguiment i avaluació

La planificació, el seguiment i l'avaluació són les eines fonamentals de sistematització que ens permeten millorar constantment les accions de cooperació i d'educació per al desenvolupament i així mateix l'eficàcia de l'ajuda.

En l'àmbit de l'EpD, la creació i la posada en marxa dels grups de treball d'Educació i Comerç Just ha constituït un primer esforç de coordinació i planificació, fruit dels quals han sorgit diferents accions de treball en xarxa. No obstant això, es va posar de manifest la necessitat de comptar amb una eina consensuada de planificació a mig i llarg termini que permetés una feina coordinada cap a uns objectius comuns. Aquesta estratègia pretén ser la primera passa en aquesta direcció.

El període temporal que compren aquest document són els anys 2011-2015 però serà necessari, en el marc de treball dels grups esmentats anteriorment, així com amb la col·laboració de la resta d'actors públics i privats identificats en el mapa d'actors d'aquesta estratègia, definir plans de treball anuals que concretin les pautes d'acció prioritàries que es desenvoluparan per cada any de vigència de l'estratègia.

En relació al seguiment d'aquests plans anuals i de la pròpia estratègia, i entenent el seguiment com el "procés d'observació continuada, reflexió i correcció d'activitats d'un projecte o política pública realitzat mitjançant indicadors que proporcionen dades sobre el progrés i l'assoliment dels objectius d'una intervenció", aquest es realitzarà en els espais de reunions dels diferents actors (Grup d'EpD, Grup de Comerç Just, Consell de Cooperació, Comissions Interdepartamental i d'Ens Territorials, etc.) i en base als indicadors referents a les pautes prioritzades cada any i que es desenvolupen més endavant. **Les fonts de verificació que s'utilitzaran seran la documentació, arxius i informes** que resultaran de les accions concretes i de la feina conjunta dels diferents actors participants.

Finalment, en el període de vigència de l'estratègia **es durà a terme la seva avaluació, entesa com el procés d'apreciació sistemàtica i objectiva d'un projecte, programa o política en curs, del seu disseny, posada en pràctica i els seus resultats. L'objectiu serà determinar la pertinència i l'assoliment dels objectius, així com l'eficiència, l'eficàcia, l'impacte i la sostenibilitat per al desenvolupament**, amb el propòsit de que contribueixi a l'aprenentatge dels actors participants, al rendiment de comptes dels agents respon-

sables, a la seva coordinació, a millorar la gestió i la transferència de bones pràctiques, entre d'altres.

Com en el cas del seguiment, **l'avaluació farà servir els mateixos espais i mecanismes en base als indicadors que corresponguin a les pautes d'acció prioritzades** cada any i amb una periodicitat anual. Al final del període de vigència de l'estratègia es realitzarà una avaluació final interna i externa.

III Trobada de Comunitats Autònomes i Cooperació per al Desenvolupament. Foto | DGC

7. Indicadors de seguiment i avaluació

Indicadors de les pautes d'acció de les línies estratègiques de l'objectiu específic 1

OE1 - Impulsar a les Illes Balears mitjançant la sensibilització i l'educació, una ciutadania global:

- que interioritzi els valors d'autoestima, equitat, justícia i solidaritat
- formada, compromesa i activa amb l'eradicació de la pobresa i la promoció del desenvolupament humà i sostenible
- capacitada per fer eleccions crítiques i informades conscient de la interdependència i la importància de les accions individuals
- coneixedora dels principals reptes i possibilitats pel desenvolupament

LE1.1 Enfortir la presència de l'EpD en l'àmbit de l'educació formal

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

1. Avançar en la inclusió de l'EpD en els currículums formatius de l'educació formal

Ind. qualitatiu

El procés de definició dels currículums formatius dels centres té en compte les línies estratègiques i pautes d'acció definides en l'Estratègia d'EpD de les Illes Balears, tot i respectant les quatre prioritats transversals.

Els currículums formatius dels centres contemplen en les seves assignatures: la promoció dels valors democràtics i participatius, la igualtat i la perspectiva de gènere, el respecte al mediambient, la promoció dels drets humans i la interculturalitat.

Ind. quantitatiu

Nº de currículums formatius de centres d'educació formal que tenen en compte les línies estratègiques i pautes d'acció definides en l'Estratègia d'EpD de les Illes Balears i que fan servir els materials didàctics d'EpD.

2. Oferir al professorat cursos de formació convalidats per la Conselleria d'Educació

Ind. qualitatiu

Els cursos orientats a professorat s'adapten a les línies estratègiques, pautes d'acció i recomanacions sobre educació formal definides a l'Estratègia d'EpD de les Illes Balears, amb continguts que promouen els valors democràtics i participatius, la perspectiva de gènere, la sostenibilitat i el respecte al mediambient i la promoció dels drets humans i de la interculturalitat.

Valoració dels cursos impartits per part del professorat que hi ha participat.

Ind. quantitatiu

Nº de cursos realitzats que s'inclouen dintre del programa de formació permanent del professorat de la Conselleria d'Educació que s'adapten a les línies estratègiques, pautes d'acció i recomanacions sobre educació formal definides a l'Estratègia d'EpD de les Illes Balears.

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

3. Augmentar el coneixement i treball conjunt d'escola i ONGDs

Ind. qualitatiu

Grau de satisfacció dels Consells Escolars en el treball conjunt amb ONGDs en la programació d'accions d'EpD a les escoles.

Els projectes educatius a centres d'educació formal contemplen entre els seus objectius els valors de l'EpD i les prioritats transversals.

Les accions proposades en concertació entre ONGDs i centres educatius són projectes educatius a llarg termini que transcendeixen la sensibilització.

Ind. quantitatiu

Nº de projectes educatius/formatius realitzats en centres d'educació formal en concertació amb ONGDs, especialment els que tenen continuïtat en el temps (mig i llarg termini).

4. Adaptar/crear materials didàctics que encaixin amb els plans docents dels centres escolars

Ind. qualitatiu

Es desenvolupen nous materials didàctics o es milloren o actualitzen els existents per adaptar-se a les necessitats de l'alumnat i del professorat, de manera que són útils i fàcils d'aplicar a les aules per al professorat, en un procés obert als diferents agents de l'àmbit de l'educació formal.

L'edició, publicació i difusió dels materials didàctics de nova creació o actualitzats es realitza en un format que redueix el seu impacte ambiental.

S'actualitza i s'enriqueix el catàleg de recursos didàctics en EpD per a l'àmbit de l'educació formal.

Ind. quantitatiu

Nº de nous materials didàctics o de materials didàctics millorats o actualitzats que s'inclouen en el catàleg de recursos didàctics en EpD per a l'àmbit de l'educació formal.
Nº de materials didàctics millorats i/o actualitzats en els continguts referits a l'EpD i a les prioritats transversals.

5. Introduir l'EpD al currículum acadèmic de carreres universitàries d'Educació Infantil, especialitats d'Educació primària i Periodisme, així com en el nou màster per al Certificat d'Aptitud Pedagògica

Ind. qualitatiu

Es desenvolupa una línia de base que identifiqui les assignatures que tractin, directa o indirectament, els continguts d'EpD als currículums acadèmics de les carreres universitàries d'Educació Infantil, Educació Primària, Periodisme i al Certificat d'Aptitud Pedagògica.

La línia de base identifica la metodologia i els materials didàctics que es fan servir en aquests estudis per al desenvolupament dels continguts d'EpD.

Es realitza un anàlisi de necessitats formatives del professorat, dels materials didàctics i la metodologia necessaris per millorar i actualitzar la impartició de les assignatures amb continguts d'EpD en els estudis esmentats.

Ind. quantitatiu

Nº de continguts acadèmics, metodologia i material didàctic de les carreres universitàries d'Educació Infantil, Educació Primària i especialitats com treball social que s'han revisat, actualitzat i millorat.

Nº de professorat col·laborador en l'elaboració de la línia de base i en la revisió, actualització i millora dels continguts, metodologia i material didàctic.

LE1.2 Fomentar la investigació i la recerca en l'àmbit de la cooperació i de l'EpD

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

1.
Promoure l'especialització per a la R+D+i, potenciant aquelles disciplines que més aplicació o importància puguin tenir per al desenvolupament

Ind. qualitatiu

Grau de percepció de la qualitat de la recerca aplicada de la UIB en projectes de cooperació i d'EpD per part de les ONGDs i de la pròpia Universitat.

Grau de satisfacció dels estudiants del màster biennal d'especialista universitari en cooperació per al desenvolupament.

Vinculació de la disciplina de recerca a aplicacions pràctiques en l'àmbit de la cooperació o l'EpD.

Ind. quantitativ

Nº d'accions lligades a la recerca en temes de cooperació i EpD incloses en els convenis de col·laboració anuals entre la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració (DGC) i la UIB (OCDS).

Nº de personal investigador de la UIB que col·labora en projectes de cooperació i d'EpD.

2.
Impulsar l'espai d'interacció entre Universitat i altres agents de la cooperació i de l'EpD, especialment les ONG

Ind. qualitatiu

Impacte qualitatiu dels projectes en xarxa, de col·laboració o en conveni entre la UIB (OCDS) amb altres agents de la cooperació.

Ind. quantitativ

Nº d'accions, espais o mecanismes on participen conjuntament la UIB i les ONGDs.

Nº de projectes de cooperació i d'EpD on s'aplica la recerca realitzada a la UIB.

Nº de projectes en xarxa o en conveni entre l'OCDS/UIB amb altres agents de la cooperació.

3.
Continuar la col·laboració DGC - UIB en matèria de recerca i investigació

Ind. qualitatiu

Percepció de les persones responsables de la UIB i la DGC sobre la importància que es concedeix a la recerca en les accions de col·laboració entre ambdues entitats.

Grau de valoració i de suport dels projectes de recerca en cooperació o EpD en l'àmbit universitari.

Ind. quantitativ

Nº d'accions o de projectes de recerca realitzats en el marc de la col·laboració entre la UIB i la DGC.

Percentatge del pressupost del conveni de col·laboració anual entre la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració i la UIB que es destina a accions de recerca i augment anual.

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

4.
Impulsar el CD2 com a centre dinamitzador i de suport documental per al personal investigador i per a les ONG

Ind. qualitatiu

Grau de satisfacció dels usuaris del CD2 en la recerca de materials i informació.

Grau de participació en xarxa amb altres centres de documentació sobre cooperació estatals i internacionals.

Diversificació de les activitats ofertes per al CD2 com a centre dinamitzador.

Ind. quantitativ

Nº total de persones usuàries del CD2 per a la recerca d'informació i documentació i nº de recursos consultats.

Nº d'acords i convenis amb altres organitzacions o institucions de cooperació de les Illes.

Nº d'acords i convenis amb centres de documentació i de recerca de l'estat o d'altres països.

Increment dels recursos disponibles (llibres, revistes, estudis, etc.) disponibles al CD2.

Nº de departaments de PDI, grups d'investigació o de serveis de PAS amb els quals s'ha col·laborat.

Nº de reunions de la Comissió Assessora de la CD2 i rellevància de les reunions preses.

El reforç de la consciència de la ciutadania és cabdal per la seva incidència política. Foto | DGC

LE1.3 Potenciar línies de treball en l'àmbit de l'educació informal i la comunicació per al desenvolupament

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

1.
Organitzar activitats sobre comunicació i el Sud per posar en contacte els professionals de la comunicació, del disseny i de la publicitat amb altres agents de la cooperació i l'EpD

Ind. qualitatiu

Grau d'aprofitament i de percepció de la utilitat de les activitats realitzades per part dels assistents.

Grau de cobertura i tractament als mitjans de les accions realitzades per les ONGDs i per la DGC.

Ind. quantitatiu

Nº de contactes i activitats de col·laboració entre els mitjans de comunicació, les ONGDs i la DGC.

Nº d'activitats (seminaris, trobades, formació, etc.) sobre comunicació i Sud que es realitzin.

Nº d'entitats, mitjans de comunicació i altres agents de l'EpD participants en les activitats.

2.
Oferir suport perquè les entitats puguin exercir com a fonts d'informació dels mitjans

Ind. qualitatiu

Oferta formativa sobre comunicació, mitjans de comunicació i imatge orientada a ONGDs que es configuri com a espai de trobada i intercanvi entre els mitjans i les ONGD.

Millora en la qualitat de la informació i increment de la presència de les accions de cooperació i EpD en els mitjans de comunicació, amb un tractament adient als valors de l'EpD i les prioritats transversals.

Avaluació qualitativa dels missatges i notícies oferts per entitats que han participat en les activitats formatives.

Relació entre els mitjans de comunicació i les ONGDs.

Ind. quantitatiu

Nº d'assistents a les formacions sobre comunicació orientada a personal tècnic de les ONGDs.

Nº de notícies aparegudes als mitjans en les quals les entitats hagin actuat de font d'informació.

3.
Establir compromisos amb els mitjans de comunicació per difondre els materials d'EpD

Ind. qualitatiu

Grau de satisfacció de les ONGDs en la seva relació amb els mitjans de comunicació d'àmbit local i autonòmic pel que fa a la difusió de les activitats que realitzen i dels materials que produeixen.

Codi deontològic del tractament de la cooperació i els països del Sud als mitjans de comunicació.

Enfocament i tractament de les notícies sobre EpD, cooperació i ONGDs aparegudes als mitjans.

Fluïdesa en la relació entre agents de l'EpD i mitjans de comunicació d'àmbit local i autonòmic.

Ind. quantitatiu

Nº d'acords de retransmissió de documentals i altres materials audiovisuals produïts pels agents de la cooperació a les ràdios i televisions d'àmbit local i autonòmic.

Nº de notícies aparegudes als mitjans de comunicació sobre cooperació i EpD.

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

4.
Definir, conjuntament amb les entitats de cooperació i l'EpD i el gabinet de premsa de la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració una estratègia de comunicació i de relació amb els mitjans que tenguin en consideració les especificitats de cada illa

Ind. qualitatiu

S'elabora una estratègia de comunicació en l'àmbit de la cooperació i l'EpD a les Illes Balears conjuntament entre entitats representatives d'aquest àmbit, el gabinet de premsa de la conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració i els mitjans de comunicació.

L'estratègia de comunicació elaborada s'ajusta a les recomanacions, línies estratègiques i pautes d'acció de l'Estratègia d'EpD de les Illes Balears relatives a l'àmbit de l'educació informal.

Ind. quantitatiu

Nº d'accions realitzades de forma coherent amb l'estratègia de comunicació.

Jornades "Mitjans de comunicació i Sud", a Palma. Foto | DGC

LE1.4 Enfortir la presència i la transmissió de valors de l'EpD en l'àmbit de l'educació no formal

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

**1.
Promoure l'oferta
d'activitats en
espais no formals****Ind. qualitatiu**

Grau d'implicació de moviments socials, organitzacions i d'administracions públiques en les activitats d'EpD en l'àmbit de l'educació no formal.

Ind. quantitatiu

Nº d'accions o de projectes d'EpD realitzats en l'àmbit de l'educació no formal que impliquin moviments socials, organitzacions o administracions públiques en alguna de les seves fases.

**2.
Ofertir els recursos
educatius a tots
els espais d'ús
social i ciutadà
amb finalitats
educatives (centres
cívics, biblioteques,
esplais i
ludoteques) per
apropar-los a la
ciutadania****Ind. qualitatiu**

Les accions d'EpD executades a centres cívics, biblioteques, esplais, ludoteques i altres espais d'oci s'ajusten a les indicacions referents a l'educació no formal de l'Estratègia d'EpD de les Illes Balears.

Ind. quantitatiu

Nº d'activitats realitzades i de recursos d'EpD emprats en centres cívics, biblioteques, esplais i ludoteques de les Illes Balears.

LE1.5 Promoure la mobilització i la participació social

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

**1.
Ampliar la base
social dels projectes
d'EpD: gent gran,
associacions de
veïns, associacions
d'immigrants,
associacions juvenils
i voluntariat****Ind. qualitatiu**

Creixement de la base i l'impacte social dels agents de l'EpD.

Ind. quantitatiu

Nº d'activitats d'EpD realitzades en espais d'ús social no relacionats directament amb el món de la cooperació (casals de joves o de gent gran, associacions de veïns, d'immigrants, etc.).

Nº de beneficiaris directes de les activitats d'EpD realitzades en espais d'ús social no relacionats directament amb el món de la cooperació (casals de joves o de gent gran, associacions de veïns, d'immigrants, etc.).

**2.
Prioritzar acions
dirigides a sectors
de població ben
definitos (joves,
gent gran,
associacions
d'immigrants o de
barri)****Ind. qualitatiu**

Grau de definició de la població objectiu a qui es dirigeixen les accions d'EpD en base als sectors de població definits en l'Estratègia d'EpD de les Illes Balears.

Grau d'especialització i adaptació per col·lectius de les activitats realitzades (metodologia, continguts, difusió, etc.).

Ind. quantitatiu

Nº de beneficiaris dels projectes d'EpD en l'àmbit no formal segons col·lectius socials (joves, gent gran, associacions de veïns o d'immigrants).

Nº d'ONGDs i institucions de cooperació (entre elles, la DGC) que han adaptat les accions a les particularitats de cada col·lectiu esmentat anteriorment.

**3.
Promoure el
voluntariat com
a eina de creació
i consolidació del
teixit social****Ind. qualitatiu**

Grau de satisfacció de les ONGDs, i també del propi voluntariat participant, en la gestió del voluntariat.

Grau de professionalitat en la gestió del voluntariat per part de les ONGDs.

Grau de suport rebut per part de la DGC en l'augment del voluntariat i la millora de la seva gestió per part de la DGC.

Ind. quantitatiu

Nº de persones voluntàries que col·laboren amb les ONGDs i altres agents de l'EpD i augment anual.

Nº d'accions de promoció del voluntariat realitzades.

Recursos (materials, econòmics, humans) destinats a la promoció del voluntariat.

LE1.6 Millorar l'estratègia de difusió del comerç just

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

1.
Especialitzar les entitats per àmbits d'acció (formal, no formal i informal)

Ind. qualitatiu

Existeixen mecanismes de planificació, coordinació i enxarxament entre les entitats de comerç just que funcionen satisfactòriament i que faciliten l'especialització per àmbit d'acció de cada entitat.

Grau d'especialització per àmbit d'acció de cada entitat de comerç just i sinèrgies creades.

Ind. quantitatiu

Nº de projectes i accions realitzades per cada entitat de comerç just en cada àmbit d'acció (formal, no formal i informal) que estan adaptades a les seves particularitats (metodologia, continguts, difusió, etc.).

2.
Participar en fires i mercats, tant en aquells que siguin específics de comerç just com en aquells que no ho siguin

Ind. qualitatiu

Grau d'interès sobre el comerç just mostrat pel públic assistent a les fires o mercats on hi té presència.

Grau de coneixement i valoració que fa el públic dels principis del comerç just.

Tipologia de mercats i fires on hi ha presència del comerç just.

Grau de difusió del comerç just a nous col·lectius socials no vinculats a la cooperació al desenvolupament.

Ind. quantitatiu

Nº de fires i mercats (sectorials i locals) on hi ha presència del comerç just.

Nº de visitants dels stands o parades de comerç just a les diverses fires i mercats on hi té presència.

Volum de vendes dels stands o parades de comerç just a les diverses fires i mercats on hi té presència.

3.
Donar a conèixer les botigues solidàries entre la població general de les Illes Balears

Ind. qualitatiu

Grau de participació i valoració per part de la població assistent a accions que promoguin el coneixement de les botigues solidàries entre la població en general.

Grau d'implantació territorial de les botigues solidàries a nivell de barri i relacions amb altres associacions del barri.

Ind. quantitatiu

Nombre d'accions, conjuntes i per entitat, que promoguin el coneixement de les botigues solidàries dirigides a la població en general.

Anuncis apareguts als mitjans de comunicació i a revistes (específiques sobre cooperació o no) sobre les botigues solidàries.

Augment del nombre de nous clients a les botigues solidàries i de la xifra de vendes.

Recol·lector de cafè de Chocóla, Guatemala. Foto | Núria Abad

Indicadors de les pautes d'acció de les línies estratègiques de l'objectiu específic 2

OE2 - Enfortir les capacitats, els espais i els mecanismes en l'àmbit de l'EpD

LE2.1- Garantir dotacions pressupostàries anuals que permetin el desplegament de l'Estratègia i la consecució dels seus objectius

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

1.
Incidir en la pauta del 0,7% en l'Administració Pública

Ind. qualitatiu

Valoració dels agents sobre la disponibilitat de fons suficients per garantir un impacte positiu de l'EpD entre la ciutadania de les Illes Balears.
Grau d'implicació d'actors no públics en el finançament de les accions d'EpD.
Grau d'incidència política de les ONGDs i altres agents per exigir el compliment del 0,7% i en el finançament suficient de les accions i convocatòries de sensibilització i EpD.

Ind. quantitatiu

Evolució del pressupost total destinat a accions d'EpD, desglossat per prioritats transversals.
Percentatge del pressupost total anual de la DGC i de l'ACIB dedicat a projectes i accions de sensibilització i d'EpD.

2.
Assolir que es destini un 12% de la dotació pressupostària de cooperació a l'EpD l'any 2015

Ind. qualitatiu

Progressió en la importància de l'EpD en el conjunt de les eines de la cooperació de les Illes Balears.
Augment en el nombre i la qualitat dels projectes i les accions d'EpD finançades.

Ind. quantitatiu

Increment progressiu del pressupost anual dedicat a EpD per part de la DGC i ACIB, fins a assolir el 12% del total l'any 2015, segons una planificació/previsió d'augment anual a priori.
Posició al rànquing de CCAA que més % del pressupost de cooperació dediquen a l'EpD i evolució anual en aquest rànquing.

3.
Enfortir i integrar les accions d'EpD dins el disseny de projectes de cooperació amb el finançament adient

Ind. qualitatiu

Coherència i coordinació entre les accions de cooperació i d'EpD com a eines de l'AOD amb un pressupost equilibrat entre ambdós àmbits.

Ind. quantitatiu

Nº de projectes o d'accions que contemplen una doble incidència, a algun país soci del Sud i a les Illes Balears.

LE2.2- Incrementar el nombre d'agents de l'EpD en els àmbits de la cooperació, l'educació i la comunicació

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

1.
Establir línies de col·laboració amb associacions empresarials de les Illes Balears

Ind. qualitatiu

Grau de suport de les organitzacions empresarials i de les administracions públiques amb competències en aquest àmbit (DG de Responsabilitat Social Corporativa, DG Consum, DG Comerç a través de la Comissió Interdepartamental i Cambres de Comerç) a les accions d'EpD a les Illes.
Creació de mecanismes o vies de col·laboració entre les entitats d'EpD i les empreses de les Balears.

Ind. quantitatiu

Nº de reunions, trobades o acords de col·laboració entre les entitats d'EpD, les institucions de RSC i de comerç i les empreses de les Illes.
Nº d'accions conjuntes d'EpD realitzades en col·laboració amb o amb el patrocini d'empreses balears.

2.
Promoure l'RSC entre el teixit empresarial balear

Ind. qualitatiu

Grau d'implicació de la DGC, ACIB, DG RSC i Comissió Interdepartamental per introduir la RSC en el teixit empresarial balear.
Grau de coordinació entre les institucions anteriors per fer avançar la RSC a les empreses balears.

Ind. quantitatiu

Nº d'accions o acords de col·laboració subscrits per introduir aspectes de RSC en les pràctiques comercials del teixit empresarial balear.

3.
Fomentar cursos d'EpD per a personal de l'administració pública

Ind. qualitatiu

Grau de satisfacció de les persones i entitats participants en les accions formatives sobre EpD.
Grau d'aplicació de les persones i entitats participants als cursos a la seva feina a l'Administració dels continguts inclosos a les accions formatives d'EpD.

Ind. quantitatiu

Nº d'accions formatives realitzades sobre EpD al personal de l'Administració pública.
Nº de personal de l'Administració pública que ha rebut formació en EpD.
Nº d'accions d'EpD resultants de la participació d'aquestes persones a les formacions.
Nº de convenis i acords de col·laboració establerts per les diferents conselleries del Govern de les Illes Balears (o dels seus òrgans o agències dependents), els consells insulars i els ajuntaments amb altres agents de l'EpD i nº d'accions formatives realitzades conjuntament.

3.
Donar suport a la captació, formació i motivació del voluntariat com a agent fonamental en la difusió i promoció del comerç just

Ind. qualitatiu

Grau de satisfacció de les entitats de comerç just respecte a la captació, formació i motivació del seu voluntariat.

Ind. quantitatiu

Augment en el nombre de voluntariat que participa a les accions de comerç just.
Nº d'accions formatives realitzades per la DGC o les entitats de comerç just dirigides al seu voluntariat.
Nº d'accions formatives sobre gestió del voluntariat en les quals han participat les entitats de comerç just.
Nº de plans de voluntariat elaborats i desenvolupats a les entitats de comerç just.

LE2.3- Millorar qualitativa i quantitativament la formació dels agents de l'EpD

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

1.
Organitzar accions formatives per a personal tècnic d'ONGD i d'altres agents sobre diferents aspectes de l'EpD

Ind. qualitatiu

Grau de satisfacció de les persones participants a les accions formatives.
Grau d'innovació, impacte i especialització per àmbits i col·lectius de les accions i projectes d'EpD.
Grau d'aplicació pràctica de les accions formatives realitzades i grau d'adequació a les necessitats reals de les entitats.
Els cursos, seminaris o jornades s'adapten a les temàtiques definides en l'Estratègia d'EpD de les Illes Balears.
Incidència sobre la qualitat de la transversalització de les prioritats transversals de la cooperació de les Illes Balears en la formulació, execució, seguiment i avaluació dels projectes i accions d'EpD.

Ind. quantitatiu

Nº de cursos, seminaris o jornades organitzats per a tècnics d'ONGD i d'altres agents de l'EpD en diferents aspectes de l'EpD.
Nº de participants en aquestes accions formatives.
Nº de projectes que superen els criteris de qualitat de les convocatòries de sensibilització i EpD.

2.
Incidir en la formació de formadors en EpD com a agents multiplicadors

Ind. qualitatiu

Agents multiplicadors del sistema educatiu no formal (p.ex. tècnics de treball social, dinamitzadors socioculturals) formats en EpD.
Grau de sostenibilitat en el temps de les accions d'EpD en l'àmbit de l'educació no formal (més enllà de la durada temporal d'aquestes accions).

Ind. quantitatiu

Nº de tècnics de treball social, dinamitzadors socioculturals i altres agents multiplicadors de l'educació no formal que han rebut formació en EpD.

LE2.4-Aprofundir en la innovació i utilització de TICs i noves tecnologies educatives

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

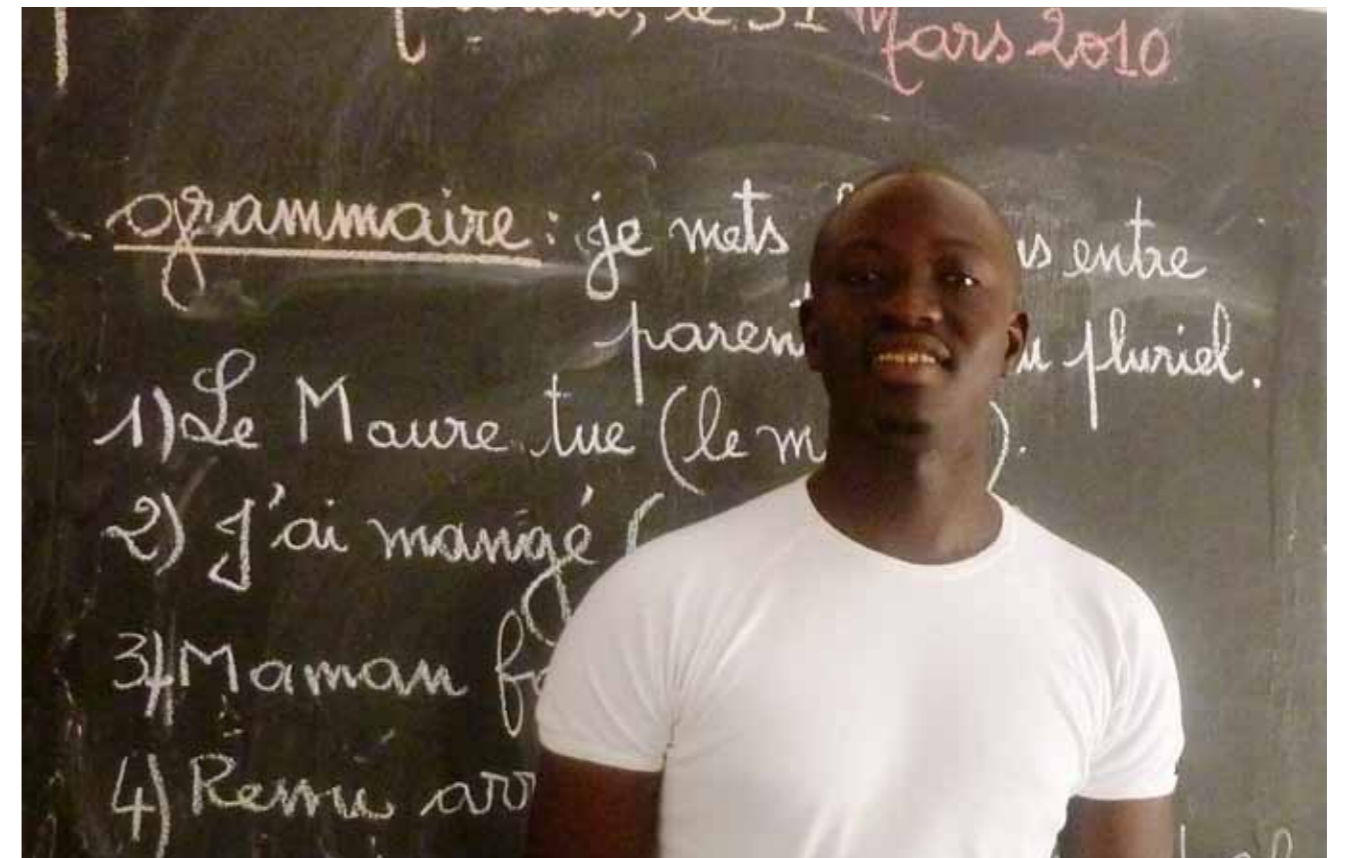
1.
Adequar els nous continguts als nous suports, tot incidint sobre l'oci digital

Ind. qualitatiu

Mecanismes de promoció de l'edició de materials i recursos d'EpD en suport digital adequats a les prioritats transversals i que presentin els continguts de manera lúdica i innovadora per atreure a la població jove.
Grau de creixement de la base social de població jove dels agents de l'EpD.

Ind. quantitatiu

Nº de materials d'EpD editats en suport digital que promouen els continguts de l'EpD i les prioritats transversals.
Nº de projectes finançats amb subvencions públiques que inclouen elements d'innovació i utilització de les TICs en l'àmbit de l'EpD.
Nº de menors de 30 anys que col·laboren en accions d'EpD.

Professor de l'escola de Saloum, al Senegal. Foto | DGC

LE2.5- Impulsar l'auto sostenibilitat de les entitats de comerç just a través de les vendes

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

1.
Impulsar la venda de productes de comerç just en les administracions públiques de les Illes Balears mitjançant la compra pública ètica

Ind. qualitatiu

Acords de col·laboració subscrits o declaracions a favor de la implantació de la CPE.
Protocols de contractació pública amb clàusules de CPE desenvolupats.

Ind. quantitatiu

Nº de contractes públics realitzats amb clàusules socials, ètiques o ambientals.
Nº de projectes de CPE finançats a la convocatòria de sensibilització de l'ACIB.
Nº d'accions formatives realitzades per difondre la CPE.
Nº de productes de comerç just (i xifra de vendes) venuts a l'Administració pública com a resultat de les accions de promoció de la CPE.

2.
Impulsar la distribució de productes de comerç just al petit comerç i al teixit comercial local

Ind. qualitatiu

Grau d'implantació i arrelament territorial del comerç just.
Grau de satisfacció de les entitats de comerç just respecte a l'ampliació de la venda de productes en el petit comerç i el teixit comercial local de les Illes Balears.
Grau d'acceptació i valoració de la iniciativa entre els/les comerciants de les Illes.

Ind. quantitatiu

Nº de contactes mantinguts entre les entitats de comerç just de les Illes i el teixit comercial local i resultats obtinguts.
Nº de contactes mantinguts entre les entitats de comerç just i les administracions públiques i institucions relacionades amb el petit comerç i organitzacions empresarials.
Nº de botigues de queviures i alimentació o d'artesanies del petit comerç i el teixit comercial local que inclouen productes de comerç just en la seva oferta al públic.
Nº i valor dels productes de comerç just posats a la venda al teixit comercial local com a conseqüència d'aquestes accions.

3.
Cercar assessorament per desenvolupar plans de viabilitat de la venda de productes de CJ

Ind. qualitatiu

Grau d'autosostenibilitat de les entitats de comerç just de les Illes Balears.
Contactes i accions realitzats per al desenvolupament de plans de viabilitat per a cada una de les entitats de comerç just de les Illes Balears que participa al Programa de Comerç Just de l'ACIB.
Grau de participació i implicació de les entitats de comerç just en el desenvolupament dels respectius plans de viabilitat.
Diversificació de les fonts d'ingressos de les entitats de comerç just de les Illes Balears.
Grau de millora en l'autosostenibilitat com a resultat de la implantació dels plans de viabilitat elaborats.

Ind. quantitatiu

Nº de plans de viabilitat econòmica i comercial per a entitats i botigues de comerç just elaborats i en fase d'execució.
Percentatge dels ingressos necessaris pel manteniment de l'estructura de l'entitat que representen les vendes de productes de comerç just.

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

4.
Desenvolupar una estratègia de punts de venda

Ind. qualitatiu

Estratègia de punts de venda definida entre les diferents entitats de comerç just de les Illes Balears.

Ind. quantitatiu

Continuïtat dels punts de venda i eventual augment anual de nous punts de venda a partir de la implementació de l'estratègia acordada.

5.
Enfortir la formació empresarial de les entitats de CJ

Ind. qualitatiu

Grau de millora en la gestió de les entitats de comerç just.
Grau de millora en les activitats comercials de les entitats de comerç just.

Ind. quantitatiu

Nº d'accions formatives sobre temes de gestió empresarial i comercial en les quals han participat les entitats de comerç just.
Nº de millores en la qualitat de la gestió (del personal, noves tecnologies, processos, etc.) introduïdes en la gestió de les entitats de comerç just com a conseqüència de la formació rebuda.

Botiga de comerç just. Foto | DGC

Indicadors de les pautes d'acció de les línies estratègiques de l'objectiu específic 3

OE3 - Afavorir processos de coordinació i complementarietat del conjunt d'actors que intervenen en l'àmbit de l'Educació per al Desenvolupament a les Illes Balears

LE3.1- Fer transversals les temàtiques de l'EpD en l'acció del Govern i de les diferents administracions de les Illes Balears, dotant de coherència les polítiques públiques

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

1. Desplegar i fer operatives les Comissions Interdepartamental i d'Ens Territorials

Ind. qualitatiu

Grau de transversalització dels principis de cooperació entre les diferents administracions públiques de les Illes Balears que integren les Comissions Interdepartamental i d'Ens Territorials.

Acords presos relatiu a les temàtiques d'EpD en les Comissions Interdepartamental i dels Ens Territorials.

Ind. quantitatiu

Nº de reunions de les Comissions Interdepartamental i dels Ens Territorials on s'han tractat temes d'EpD.

2. Ampliar la compra pública ètica i socialment responsable a les Administració pública

Ind. qualitatiu

Grau de consolidació de les entitats de comerç just i de l'economia social.

Grau de coherència entre els valors i l'acció de les administracions públiques de les Illes Balears.

Grau d'inclusió de les clàusules de la CPE en els plec de les contractacions públiques.

Ind. quantitatiu

Pressupost total i percentatge sobre el total dedicat per cada conselleria, consell insular i ajuntament a l'adquisició de béns i serveis produïts o prestats segons criteris ètics i solidaris.

LE3.2-Potenciar el treball en Xarxa

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

1.
Dinamitzar espais virtuals i d'intercanvi i de treball**Ind. qualitatiu**

Grau de percepció de la fluïdesa en les interaccions entre els diferents agents de l'EpD.
Mecanismes virtuals de debat i treball existents i de nova creació entre els diferents agents de l'EpD.

Ind. quantitatiu

Nº de participants en el grup virtual de treball i debat d'EpD.
Nº de missatges i d'interaccions produïdes a l'espai de fòrum i debat del grup virtual de treball d'EpD.

2.
Treballar la presència de l'EpD balear a les xarxes socials**Ind. qualitatiu**

Grau d'interacció dels agents de la cooperació balear a través de les noves tecnologies de la informació i la comunicació.

Grau d'incidència de l'ús de les xarxes socials en el foment del voluntariat.

Ind. quantitatiu

Recursos econòmics i/o humans dedicats a la promoció de la presència de cada agent de la cooperació balear a Internet i a les xarxes socials.

Nº de xarxes d'EpD creades i nº d'entitats d'EpD que hi participen.

Nº d'agents de l'EpD que tenen pàgina web i/o presència en xarxes socials

Nº de subscriptors, usuaris i visitants de les pàgines web i perfils a xarxes socials dels agents de l'EpD.

Nº de persones voluntàries amb perfils o que facin ús de les xarxes socials.

3.
Ampliar i actualitzar anualment el catàleg de recursos didàctics d'EpD**Ind. qualitatiu**

Valoració del funcionament dels mecanismes de seguiment, sistematització i difusió de l'oferta de recursos didàctics d'EpD.

Ind. quantitatiu

Nº d'actualitzacions i de nou registres al catàleg de recursos didàctics d'EpD.

Nº de catàlegs distribuïts.

Nº de visites a la web del catàleg de recursos.

Nº de recursos del catàleg sol·licitats i emprats.

4.
Prioritzar l'aprofitament dels materials existents abans que la creació de nous materials**Ind. qualitatiu**

Percepció dels diferents agents de la millora en la relació impacte/costos (eficiència) dels materials emprats en les accions d'EpD.

Grau d'ús dels recursos didàctics d'EpD de qualitat ja existents.

Ind. quantitatiu

Nº de reedicions actualitzades i/o en nous formats dels recursos didàctics d'EpD de qualitat ja existents.

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

5.
Ofertir un banc de recursos i d'iniciatives i elaborar un calendari d'activitats conjunt**Ind. qualitatiu**

Mecanismes de sistematització de l'oferta de recursos i d'activitats d'EpD

Ind. quantitatiu

Nº de recursos i d'activitats d'EpD recollits en el banc de recursos i/o inclosos en els calendaris d'activitats de les diferents entitats d'EpD.

6.
Introduir les activitats d'EpD en calendaris i agendes no exclusives del món de la cooperació**Ind. qualitatiu**

Previsió de mecanismes de difusió de les accions d'EpD en nous circuits i entre nous sectors de població.

Ind. quantitatiu

Nº d'anuncis o informació sobre accions d'EpD a butlletins i webs municipals, agendes d'activitats d'esplais, casals i altres canals de difusió no directament vinculats a la cooperació.

Nº aproximat d'assistents a les activitats d'EpD anunciades en aquests canals de difusió.

LE3.3-Enfortir la coordinació i el treball en xarxa de les entitats de Comerç Just

Pautes d'acció

Indicadors segons criteris transversals

1.
Compartir espais
i equips tècnics
per tal de reduir
els costos de
funcionament

Ind. qualitius

Mecanismes de coordinació entre les entitats de comerç just en l'àmbit del funcionament i estructura de gestió.
Percepció de les entitats de comerç just de l'eficiència de les seves activitats.
Evolució de les despeses d'estructura de les entitats de comerç just.
Grau d'optimització dels recursos humans i materials (eficiència) en les accions de sensibilització i comercialització de productes de comerç just a les Illes Balears.
Grau de fortalesa i d'implantació territorial del grup de treball/xarxa d'entitats de comerç just a les Illes Balears.

Ind. quantitius

Nº de reunions de coordinació del grup de treball de comerç just.
Nº d'espais i personal que es comparteixen.
Nº d'activitats conjuntes realitzades.
Despeses d'estructura i organització de les entitats de comerç just.
Índex de cobertura de les despeses d'estructura i organització de les entitats de comerç just.

2.
Crear un grup
virtual de treball
específic per a les
entitats de comerç
just

Ind. qualitatiu

Percepció de les entitats de comerç just de la fluïdesa de la interactivitat entre elles.

Ind. quantitius

Nº d'usuaris del grup virtual de treball i debat de comerç just.
Nº de decisions preses en el marc del grup virtual.

3.
Compartir contactes
de proveïdors de
comerç just

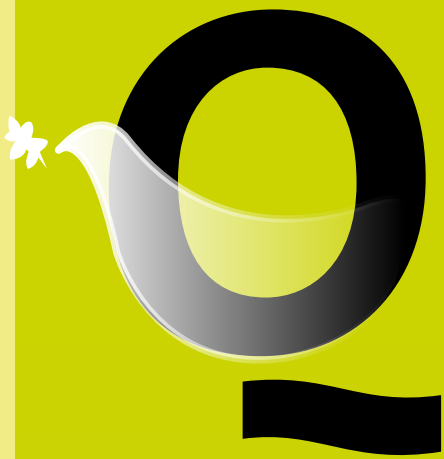
Ind. qualitatiu

Mecanismes de coordinació entre les entitats de comerç just en l'àmbit de la logística i la comercialització.

Ind. quantitius

Nº d'importadores de comerç just que proveeixen les entitats de comerç just de les Illes Balears.
Nº de contactes de proveïdors compartits entre les entitats.
Nº d'entitats que comparteixen proveïdors.

**Quaderns
de Pau i
Solidaritat**